

KULTURUTSKOTTETS UTLÅTANDE 13/2008 rd

**Regeringens proposition med förslag till lagar
om ändring av lagen om pension för lantbruks-
företagare och av vissa lagar som har samband
med den**

Till social- och hälsovårdsutskottet

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 16 juni 2008 en proposition med förslag till lagar om ändring av lagen om pension för lantbruksföretagare och av vissa lagar som har samband med den (RP 92/2008 rd) till social- och hälsovårdsutskottet för beredning och bestämde samtidigt att kulturutskottet ska lämna utlåtande till social- och hälsovårdsutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- regeringssekreterare Maritta Hirvi, social- och hälsovårdsministeriet

- konsultativ tjänsteman Minna Liuttu, social- och hälsovårdsministeriet
- direktör Rauno Anttila, undervisningsministeriet
- chef för lagenheten Sonja Lilius, Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt LPA
- verkställande direktör, professor Paavo Hoh-ti, Delegationen för stiftelser och fonder rf
- ombudsman Eeva Rantala, Forskareförbundet
- kompositör Riikka Talvitie, Finlands Tonsättare rf
- ombudsman Raimo Söder, Teatteri- ja Mediatyöntekijät ry
- ombudsman Petra Havu, Konstnärsgillet i Finland.

PROPOSITIONEN

I propositionen föreslås lagändringar med syfte att förbättra och förenkla stipendiaternas socialskydd.

Genom de föreslagna lagändringarna börjar stipendiater omfattas av lagstadgat inkomstrelaterat pensionsskydd och rehabiliteringsförmåner enligt lagen om pension för lantbruksföretagare för stipendiearbetets del. Stipendiatens pensionsskydd bestäms på den årsarbetsinkomst som fastställts för honom eller henne på samma sätt som i fråga om lantbruksföretagare.

Stipendiater som har pensionsförsäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare börjar också omfattas av lagstadgad grupplivförsäkring enligt lagen om pension för lantbruksföretagare. Stipendietagare börjar också omfattas av lagstadgad olycksfallsförsäkring enligt lagen om olycksfallsförsäkring för lantbruksföretagare.

Dessutom blir stipendiaterna på grund av den arbetsinkomst som fastställts för dem i enlighet med lagen om pension för lantbruksföretagare

delaktiga av inkomstrelaterade dagpenningförmåner enligt sjukförsäkringslagen och av Folkpensionsanstaltens rehabiliteringspenning.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Kulturutskottet har granskat ärendet enbart till den del som hör till sitt eget behörighetsområde. Således tar utskottet inte ställning till t.ex. det att systemet rent tekniskt genomförs inom ramen av lantbruksföretagarnas pensionssystem.

Utskottet omfattar regeringens ståndpunkt om att personer som bedriver konstnärlig verksamhet eller vetenskaplig forskning med stöd av stipendier befinner sig i en sämre ställning än resten av befolkningen då det gäller ordnande av social trygghet. En stor del av vetenskaplig forskning och konstnärligt arbete som är till nytta för samhället bedrivs med hjälp av stipendier. Den bristfälliga lagstiftningen innebär att en del av de som arbetar på stipendium endast omfattas av det lagstadgade minimiskyddet när det gäller kort- och långvarig sjukdom, graviditet, ålderdom och familjepensionsskydd. Situationen kan inte anses vara tillfredsställande.

Ett annat missförhållande är att det också inom samma vetenskapliga forskningsgrupp kan finnas forskare som befinner sig i mycket olika ställning vad gäller den sociala tryggheten. En del kan stå i arbetsavtals- eller tjänsteförhållande och omfattas av den lagstadgade inkomstrelaterade sociala tryggheten medan andra kan omfattas av social trygghet på miniminivå därför att de arbetar på stipendium. Detta trots att hela gruppen i övrigt befinner sig i samma forskarställning.

När det gäller stipendiaters pensionsskydd har det betraktats som en brist att stipendiater i allmänhet inte intjänar lagstadgad arbets- eller företagarpension under stipendiearbetets gång eftersom stipendiearbete ofta inte uppfyller det krav på förvärvsarbete som utgör villkor för att man ska omfattas av den lagstadgade arbetspensionsförsäkringen. När förhållandets juridiska karaktär definieras uppfylls inte kännetecknen

på arbetsavtalsförhållande och företagsverksamhet. Ett problem med pensionsskyddet enligt statens konstnärsstipendier måste anses vara att inkomstrelaterad pension som är bunden till arbetsstipendieinkomsten inte alls intjänas av statens konstnärsstipendier för kortare tid än fem år.

Kulturutskottet har i flera sammanhang krävt brådskande åtgärder för att förbättra stipendiaternas socialskydd under de senaste åren (t.ex. KuUU 12/2006 rd — B 4/2006 rd och KuUU 1/2007 rd — SRR 1/2007 rd). På basis av erhållen utredning anser utskottet regeringens proposition som nödvändig för stipendietagare.

Konstnärernas sociala och ekonomiska ställning har länge utretts och beretts. Så kallade TAISTO-arbetsgrupper undersökte och utarbetade flera förslag på hur konstnärernas sociala och ekonomiska ställning kunde förbättras och hur bl.a. frågorna i anknytning till socialskyddet och beskattningen kunde lösas. Utskottet har krävt brådskande åtgärder för att klarlägga konstnärernas arbetsrättsliga ställning och för att förbättra deras sysselsättningsförutsättningar och socialskydd så att konstnärerna ska få en jämlik ställning jämfört med andra yrkesgrupper och så att de speciella omständigheterna i de olika konstutövarnas arbete beaktas. Vid beredningen har flera alternativa modeller för att ordna stipendietagarnas pensions- och socialskydd framförts. Det är bra att den aktuella regeringspropositionen har beretts bredbasigt och att både stipendietagare och vetenskapsmän har hörts.

Enligt sakkunnigutfrågningen innehåller regeringens modell endast ett problem. För att kunna omfattas av socialskyddet ska man nämligen arbeta på stipendium åtminstone fyra månader i rad. Utskottet fäster uppmärksamhet vid att det inom framställande konst finns mycket projektarbete som finansieras genom stipendier. På

grund av konstformens speciella karaktär är projekten dock oundvikligen kortare än fyra månader. Till exempel en typisk dansproduktion lever från två till tre månader. Det samma gäller även talteater för den experimentella produktionens och de tillfälliga gruppernas del. För stipendietagaren utgör arbetet på ett sådant fält ofta hela karriären eller en betydande del av den. Dessa grupper producerar viktig och experimentell verksamhet för teater- och dansfältet och är viktiga för konstens livskraft. Å andra sidan handlar det om jämlik behandling av olika grupper. Situationen är motsvarande för vetenskapsmän. En del forskare får sina stipendier ur flera olika källor, vilket betyder att en och samma forskare kan få till exempel fyra stipendier på tre månader.

Med anledning av det ovan sagda föreslår kulturutskottet att social- och hälsovårdsutskottet i sitt betänkande tar in ett uttalande där riksdagen förutsätter att regeringen undersöker möjligheterna att utvidga stipendietagarnas försäkringskyldighet så att stipendieperioder som är kortare än fyra månader kan räknas ihop. När stipendieperiodernas sammanlagda längd överstiger fyra månader och den föreskrivna arbetsinkomsten, skulle de berättiga till samma socialskydd som stipendieperioder på åtminstone fyra månader.

Statens konstnärstipendier. Regeringens proposition innebär också ett förslag till ändring av lagen om konstnärsproufessurer och om statens konstnärstipendier. Regeringen föreslår att 50 projektstipendier ska förvandlas till statens konstnärstipendier. Ändringen skapar klarhet i systemet.

Vidare anser utskottet att det är mycket viktigt att regeringen föreslår en höjning av både konstnärstipendier och visningsstipendier i

statsbudgeten 2009 med ett belopp som motsvarar pensionsförsäkringsavgiften, alltså med 1,1 miljoner euro. Därför kan större stipendier betalas för att finansiera socialskyddet så att det stipendiebelopp som stipendiaterna får behålla inte ska minska. Då storleken på ett skattefritt stipendium är bunden till storleken på statens konstnärstipendier, leder höjningen till att även det skattefria stipendiet blir större, vilket för sin del underlättar en höjning av de stipendier för konst och vetenskap som stiftelser och fonder beviljar så att de kan ersätta en del av finansieringen av stipendietagarnas socialskydd.

Utskottet fäster social- och hälsovårdsutskottets uppmärksamhet ännu vid att lagrubriken i sin nuvarande form inte längre motsvarar innehållet i lagen.

Utlåtande

Kulturutskottet föreslår

att lagförslagen godkänns och

att social- och hälsovårdsutskottet föreslår att riksdagen godkänner ett uttalande (Utskottets förslag till uttalande):

Riksdagen förutsätter att regeringen tutreder möjligheterna att utvidga stipendietagarnas försäkringsskyldighet så att stipendieperioder som är kortare än fyra månader kan räknas ihop. När stipendieperiodernas sammanlagda längd överstiger fyra månader och den föreskrivna arbetsinkomsten, skulle de berättiga till samma socialskydd som stipendieperioder på minst fyra månader.

KuUU 13/2008 rd — RP 92/2008 rd

Helsingfors den 10 oktober 2008

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Raija Vahasalo /saml
medl. Outi Alanko-Kahiluoto /gröna
Paavo Arhinmäki /vänst
Timo Heinonen /saml
Sampsa Kataja /saml
Sanna Lauslahti /saml

Mikaela Nylander /sv
Tuomo Puumala /cent
Leena Rauhala /kd
Tommy Tabermann /sd
Mirja Vehkaperä /cent
ers. Pertti Virtanen /saf.

Sekreterare var

utskottsråd Marjo Hakkila.